

ШАИР АХТАРЫР

ТӨНГИД ВЭ БИБЛИОГРАФИЯ

Мәмэд Ибраһим бир кеолг кими даим нараһатдыр, күнүң отүг күңчүңөр чөккөлиб өз алэини гапыллагла дейди, һојатын сейрне чыкыб көзмөклө, дүшүнмөклө вэ ахтармағла кечирин. Шаир нө ахтарыр? Вуну билмек өз көрмөк үчүн онун Азор-нөңи төрөфинден бурхалым «Мөн сени тапарам» адым китабынын вэроғлағам лазымдыр.

Шаир, дарада бир булагы ахтарыр, куршадын күрбәһи олан булагы әвләкки кими гоа билмир, қадордәнир, һотта гәзәблөнир. Нија аддым илэ әтрафына фыралан, кабаб чөккөн, һош-әләһөн адамлар инди булагын гажығисыда галмыр, јері галыб ону јениндән үзә чыхармылар? М. Ибраһим әвләкки төмиз, шөффә булагы ахтарыр вэ ону тапачағына охучуда инам һисси јаралдыр.

Даим ахтарыш апаран шаир Гөбристана кедиб-кәзән бир кәлини көрүр, ону һојатдан, чөмјјәтдән, қонқилқонд уағлағандығыны дууғ-Көлинин қадирине шәриқ олас да, ону көмишә јас паатарында көрмөк истөмәјр. Иә үчүн вахтсыз әлүши әриңә јас тутан бу кәлини бүтүн һајатыны әләм ичиндә кечирсин, гызәним да кулушә, һошәјә, әјәнчәјә һәсрәт гојусу? Јох, кәлини һојатдан да, әвәүмдә дә јерини билмәклидир. Фриһин хатирәсини әлэз тутмағла јананы, һојатында да гурмалы, һисан кими јашамақлыдыр. Бу дүшүнчәләр шә-рә чөвириң вэ сонда, кәлиңә мүраччәтлә, шаир чөх һағлы оларағ јазыр:

Мет бир даш гој даш үстүнә,
Чык дүнянын сөјринә бир.
Ахы, һојат өз өвниңдә
Гөбристана јол дейилдир.

Таралдык ичиндә галмыш, ет, чә-чәјер басмыш, јијәсиз һәјојатын гәм-лик көркәми муәллифин гөһрәманы

мангјору чөх дүшүңдүрүр. һојәти бу вәзијәтә мүһәриб салмышдыр, бура-дир бир оғул даваја кедиб гажытма-мыш, ана да евин ачарыны гоңшуја тапшырыб, һојатдан көтүшүдүр. Бә-ләликлә, һојәт јијәсиз галмышдыр. Мангјор буна дөзмүр, дирәкләр вү-рүб, бураны ишыға гәрг едир. Шаир бу шә-риндә дә суғла, әмин-аманлығ, динчәлик, сәәдәт еши илэ јашајыр вэ мүһәриб төрәфдарларына һифрәт оја-дыр. Онун гөһрәманың дүшүнчә-ләри нә гәдәр нә һојәклидир.

Деди мөшәл әдим үрәјини да
Бу өви дунјәја кестарым үчүн.
Муәллиф Ленинградда бир алманда тапшып олур вэ јаралы бир шир һе-јәкли көрүр. Онун бурада кечариди дуғулар да шә-рә чөвириң. Урәјиндә севинчи оғурданымы алман бу гәдәм, кәзәл шәһәрә ики дөфә кәл-мишиди; биринчи дөфә дүшмән ки-жи, јыкыб дағыздан, мөһн едән чәни кими; икинчи дөфә иез сәјәј кими, гонаг кими. О, күчәләрден өтмәје ута-мыр, көчүмиш галым әмәлләри көз өңүндә дәјәнир, даһилән өзәб чәкир. Шаир, онун мө нәвин сарсынтыларын-ны, әзәбларынны һојчәчәлә, елтирәс-лә вәрир. Икинчи шә-рәдә иез дүш-мәнин әрмисиндә јараланымы шир һејәкли вәсәитәсидә јени мүһәрибә гы-зындыранларла гаршы халғын гәзәб вә һифрәтин ифадә едир:

Шир дәнһашмағ истәјир,
Шир соршумағ истәјир:
«Һәр күчәси бир тарих,
Һәр өви бир абадә
Һәр шәһәр дағыман
Әллар сағмы јенә дә?
Верин дидим онлары
Пәнчәдә мән јун кини.
Өз өвүмдә ариңиб,
Төтүн боғаларына
Мәни гургушун кими...»

Шаир, ахтарышларынны давам ет-тирди; ушағ вахты јувасыны учур-

дугу гарангуша хитабәни дејдији сәми-ән е'тирафлар, субәј космонавт һа-ғында гызларын һојчәчәләр, бәна-лар учалдан бәналын өмәји, зәһмә-ти илэ шәһрәт Тапын Бакы фәйләс-нини бөјүк әмәлләри «Мән сени тапа-рам» китабында һәрәртлә, сәмиңи-јәтлә төрәниң олуғун. Шаир өзүгү кеј ишыға бөзәди, нөчбә, төмиз ду-ғуларла, һојәт еши илэ јашајын ик-санларла јол вәрир, онларә мөһәббәт бөсәјир; ләкин сәләһә јукләнә ма-шышларынны гаршысында гырмыш ишыға дөүрә, сәләбинин ганыда бо-јашыр, һәрбә кәдән јоллары көсир.

Чөмјјәттинмадрәки бә-зи мөһфи чә-һәтләрдә дә шаирин нәзәриндән јәзи-миш. Галымлар һәзә дә мут'и сәјән, онларә һәр чүр иш көрдүрә, өзү иез әли гојнуңда кәзән бир шәһәр, һојатда һисан кими јашамајын, дөст-танш билмәји, һранисия, иккүз-лү бир шәхс онун шә-рәриндә төң-гид олуғур.

М. Ибраһим ахтардығынын тапа билмишин, истајидини наыл олмуш-ту? Бу суала мүсәб чәвәб вәрмәк олар. О, өзүнә мәхсус поэтик ифадә төрәги, садә вә ајдын усабулу вәл мәрағат, дигтәтә чәаб едән, јалшы шә-рәр јарада билишидир. М. Ибраһимини шә-рәриндә охучуја гаран-дығ галым, ајдын олмајын һисра тап-мақ чөтиндир. Олар, әләсән, чәлим, төбийә вэ мө'налыдыр.

Шаир тәсәдүфи, етери мөвазуларда а јазыр; куңун, һојатын вәчбә мәс-әләләрине тохунур, ләзәлим һадис-ләрини гәләмә алыр. О, гуру бир шә-килдә нөгә етмир; ајдын, паргаз бо-јаларла дөһә чәкир, поэтик фикир дөмәјә дигәт јетирин, сөзүңә јол вәрир. О, өз сәсиңә, өз јолуңа чөх заман сәдиг галыр.

Бууну нәтичәсидир ки, «Мөн сени тапарам» китабында «Мән Араз шаир-ријам», «Һисан үрәји», «Дејарлар

ки...» вэ «Нобел мукафаты» кими му-вәффәқләнәтә шә-рәр вәрир. М. Ибраһим Араза бәсләдији мөһәббәтнин мөһүдүлүшдиримир, кәлиш вә јуксәк мө'нада кетурүр. Араз дөһәдә шаир, гәк чәј һағымда дејил, Вәтәни, хал-ғы, онун кәзәл өз әһваләри бағымла-луштуғур.

Сонг ештиңи нә муәллиф, бөјүк әкдөр В. Әләкбәрова һәр етдији шә-риндә јалшы мө'налыдырлар. Аша-ғылаки бөјү сөһәтлә јашајын, һојәтә-нин әнчәк буңда көрән бир һиссанын мө'нәвн әләмини ачмағ үчүн чөх кә-зәлдир:

Бәлибә да бирә күң Оғтелә олмағ
Онунчун олли илэ јашамағ иди.

«Мән сени тапарам» муәллифиниң чидди ахтарышлар заманы бүдрәди-јини дә көрмәк олар. «Түңч әдрәк», «Москва, Нојабр», «Јени ил учалт-ды» кими шә-рәр М. Ибраһимини јар-дәмчәклиғ әмкәнарлығдан ашағы сә-виңдә јазылмышдыр. «Ојат мәли», «Вар охучуја мәктуб», «Мәним ү-ваным», «Ај мүдир», «Шаир әмүр», «Бә-зи шаирләрә» шә-рәриндәки ду-ғулар, һиссар, мөтилар бир-биринә чөк јалшыңи бу вэ, бозын тәкрар кими сөздәнир. Китабада доғат олмајын ифадәләр, һисарлар да вәрир.

«Мән сени тапарам» М. Ибраһимини үчүңчү китабыдыр вэ бу, онун ирә-дијә дөғрү кетәјинин ачмағ-ајдын кестө-рир. Уһид етмәк олар ки, о, ах-тарышларынны јенә әвләкки диямла да-вам етдирчәк, јени мөвазулар, јени дуғулар тапыб охучуларынны севин-дирчәкдир.

Тоғир МАҺМУД

Дәбдүјјат
Бө инчәсәндәт